

לרצות לראות קצת את תל אביב, אבל מרן ז"ל לא הסכים בשום אופן, שהוא אפילו לא רצה לראות את מה שבנו הציונים ובפרט בעיר תל אביב.

כשהגענו לארץ לא נשק מרן ז"ל את האבנים, ושאלוהו על זה מהגמ' בסוף כתובות דאיתא שם שהתנאים נשקו את אבני ארץ ישראל, והוא הראה לשון הרמב"ם (פ"ה ממלכים ה"י) שכתב 'גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה וכו', הרי שכתב הרמב"ם 'גדולי החכמים' ולא כל אדם ראוי לעשות כן אלא מי שבאמת מרגיש הקדושה. ואחד שאל מדברי הרמב"ם (פ"י ממתנ"ע הט"ו) שכתב 'גדולי החכמים היו נותנין פרוטה לעני קודם כל תפלה ואח"כ מתפללין שנאמר אני בצדק אחזה פניך' ע"כ, ואטו נאמר שאנו לא נעשה כן כיון שזה נאמר רק על גדולי החכמים. אמנם לק"מ דהתם אף בלא הענין המיוחד של אני בצדק אחזה פניך עכ"פ יקיים מצות צדקה לעניים, אבל כאן למי שאינו מרגיש זוהי סתם נשיקת אבנים ואין בזה מעשה מצוה.

כשהתעורר הרעיון של נסיעת בחורי הישיבות ליפן באו למרן ז"ל הג"ר אריה לייב מאלין וגיסו הג"ר מיכל פיינשטיין להתייעץ עמו על כך, ומיד אמר להם שיהיה שם ספק לגבי זמן השבת, שכן המקום באיזור ההוא מרוחק בשיעור יום מהשעות כאן, ואין ידוע אם שם הוא כיום שלפנינו או שלאחרינו, ועל כן יצטרכו לשמור ב' ימים שבת מספק. ואח"כ כשכבר דיברו למעשה והתכוונו לנסיעה ליפן, ביקשו שוב ממרן ז"ל שיורה להם בענין שמירת השבת, והוא השיב להם שיש בזה מחלוקת הראשונים, שלפי בעל המאור צריך לשמור ביום ראשון שלנו וכן דעת הריטב"א והר"ן, אבל לדעת היסוד עולם והכוזרי צריך לשמור ביום השבת, ורבי יצחק אלחנן כותב בתשובה שאינו יכול להכריע במחלוקת זו, וא"כ איך אני יכול להכריע בענין זה. לאחר מכן אחי הגדול היה לו תכנית לנסוע דרך יפן וביקש ג"כ ממרן ז"ל להכריע לו כיצד לנהוג שם למעשה, וגם לו אמר מרן ז"ל שאינו יכול להכריע לו בזה, וכדי לדעת איך לנהוג ישלח מכתב להג"ר שמחה זעליג לבריסק והוא יפסוק לו, וכך עשה ששלח מכתב לרבי שמחה זעליג והוא הכריע לו כבעל המאור וגם כמה דברים להתנהג לחומרא כשיטות האחרות. וכן עשו בני הישיבות שנסעו לקורסאו ששמרו שבת ב' ימים מספק.

מרן ז"ל הגיע בינתיים לארץ ישראל בתחילת אדר תש"א אבל בני הישיבות היו באזור יפן, ובימי הקיץ התעוררה השאלה מה יעשו ביום הכפורים, בשבתות הם

שיעורי הגרמ"ד הלוי על התורה

תט

החמירו לשמור יומיים אבל לענין יו"כ היה ספק באיזה יום עליהם לצום (הספק היה אם ביום ד' או ה'). ושלחו משם מכתבים למרן ז"ל (המכתבים נשלחו לארה"ב ומשם לאר"י), והוא סירב להכריע. ראש ישיבת מיר בא להשפיע על מרן ז"ל שיכריע בזה, והוא ענה לו שאמנם נראה העיקר להלכה כבעל המאור שהריטב"א והר"ן הסכימו לדבריו, ועוד שהבעל המאור והריטב"א והר"ן הם ספרי הלכה משא"כ היסוד עולם והכוזרי הם ספרי חקירה שהזכירו בדרך אגב בתוך דבריהם את השאלה הנ"ל, וראוי יותר לסמוך על ספרי ההלכה, מ"מ כיון שיש בזה מחלוקת הראשונים ורבי יצחק אלחנן כתב שאינו יכול להכריע בזה, א"כ איך אוכל להכריע בזה. לאחר מכן הלך ראש ישיבת מיר לחזו"א, והחזו"א בירר כל הענין והכריע כבעל המאור והורה כן למעשה לצום ביום ה', [לחזו"א היה ביאור ביסוד עולם שאינו חולק כלל על בעל המאור, אמנם הפשטות היא דהיסוד עולם חולק על בעל המאור].

בינתיים הלך אחד מראשי הישיבות והביא את השאלה להרב הרצוג [שהיה אז נשיא ועד הישיבות], והרב הרצוג כינס אסיפה של הרבנים ששימשו מטעם הרבנות, והם החליטו להיפך מהחזו"א ושלחו ^{אוצר החכמות} טלגרמה ליפן שיצומו ביום ד' ולא ביום ה', והחזו"א שלח להם טלגרמה 'אכלו ושתו ברביעי וצומו בחמישי ואל תחושו לשום דבר'. ביפן היתה אז גם ישיבת חכמי לובלין והיו שם בחורים מפולין (ביניהם הרבי מלובלין ז"ל והרבי מקוצק ז"ל) והם שלחו את השאלה לרבי הזקן מגור, וכמדומני שדעתו היתה נוטה שלא כבעל המאור אלא לצום ביום ד' וכן היתה דעת הרבי מלובאביץ', והיתה אז מבוכה גדולה ביפן.

בינתיים אנשי הרבנות התחילו לעשות רעש גדול כנגד החזו"א, ועשו מזה מחלוקת גדולה בא"י ובאמריקה כנגד החזו"א, וכינסו את רבניהם ומצאו איזה פירוש המשניות שלא הבינו בו את הפשט, וכן ירושלמי שלא הבינו אותו והביאו מהם ראיה לשיטתם, (אני למדתי אז את הסוגיא וראיתי שכל דבריהם עמי הארצות, והם פשוט לא התחילו להבין פשט בבעל המאור). היה אחד שכן הבין את הענינים והיה 'ערליכער יוד', היה זה רבי מיכל טיקוצ'נסקי, אבל היה לו בזה מהלך לא נכון והוא הגיע למסקנה שונה משל החזו"א. וכך המשיכו בדברי הבל לעשות רעש גדול נגד פסקו של החזו"א, והוא נותר בודד כנגד כולם. בבוקרו של ערב יו"כ (או יום קודם) הגיע שליח מהחזו"א (ר' קלמן כהנא) לבקש ממרן ז"ל להצטרף לדעתו להורות כדעת בעל המאור, ולצרף את חתימתו, אמנם מרן ז"ל סירב לכך וטעמו היה כיון שכבר הגיעו ליפן הטלגרמות

ובודאי רבים צמים ביום רביעי, ואפשר שעד שתגיע הטלגרמה השניה אליהם עם פסקו של מרן ז"ל והחזו"א כבר יהיה סוף יום רביעי, והיו כאלו שצמו כל יום רביעי ועתה בראותם זאת יצומו גם ביום חמישי ויהיה בגדר סכנת נפשות ופיקוח נפש, ועל כן הוא נמנע, ואף שאם היו מבקשים ממנו קודם לכן היה מצטרף, עתה במצב זה הוא נמנע. והציע מרן ז"ל שאפשר לכתוב טלגרמה באופן אחר, והוא כי מי שיצום ביום חמישי יש לו על מי לסמוך כי כך שיטת בעל המאור והריטב"א והר"ן בחידושיו (וכמדומני שהביא עוד ראשונים), אך מי שירצה להחמיר ולצום גם ביום רביעי, אז ביום חמישי יתנהג ככל הכללים שיש לענין דיני פיקוח נפש, כך ענה לו מרן ז"ל. בינתיים הם המשיכו במלחמתם נגד החזו"א וכתבו הרבה נגדו, והוא גם ענה בחזרה. וגם ר' דוד שפירא שהיה ערליכער איד פסק כמותם לצום ביום ד' ואף חיבר ע"ז ספר מיוחד, ומרן ז"ל שלח לקרוא לו וביקש ממנו שלא ימשיך לחוות דעתו בזה, וכן אמר מרן ז"ל לר' מיכל טיקוצ'נסקי שאם לא יפסיקו מלכתוב נגד דעת החזו"א אז הוא ג"כ יצא נגדם ואז נהיה שקט. [כשיצאו הספרים העוסקים בזה היה איכפת לי שלא הזכירו כלל שמרן ז"ל הוא זה שעורר את השאלה הזו עוד בוילנא, אבל למרן ז"ל לא היה איכפת מזה כלל].